

**รูปแบบการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนต้นแบบในศตวรรษที่ 21
ด้านผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์ กรณีศึกษา อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์**
**A Model of Developing Prototype Community Enterprise Producing
Organic Rice in 21st Century: A Case Study in
Prakhonchai District, Buriram Province**

ธนวัฒน์ จงมีสุข¹ / ปัทธรพล ทศมาศ² / ภักดี โพธิ์สิงห์³

Thanapat Jongmeesuk / Pattarapon Tossamas / Pakdee Phosing

^{1,2}สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Public Administration Program, Faculty of Humanities and Social Sciences

Buriram Rajabhat University

³สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Public Administration Program Faculty of Political and Public Administration

Rajabhat Maha Sarakham University

Received: October 1, 2019
Revised: November 25, 2019
Accepted: December 20, 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ด้านผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์ 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างวิสาหกิจชุมชน ด้านผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์ ในศตวรรษที่ 21 3) เพื่อเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายการพัฒนารูปแบบวิสาหกิจชุมชนในศตวรรษที่ 21 การผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์ แบ่งเป็น 6 ด้าน กลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มที่ใช้แบบสอบถามจำนวน 297 คน และกลุ่มที่ใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก มีค่าความเชื่อมั่น

เท่ากับ 0.934 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (F-test) ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนต้นแบบในศตวรรษที่ 21 ด้านผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) ส่วนข้อเสนอแนะจากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างวิสาหกิจชุมชนด้านผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์ พบว่า เจ้าหน้าที่รัฐและหน่วยงานควรให้การสนับสนุนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในการปลูกข้าวอินทรีย์เชิงอนุรักษ์ และควรมีการขยายตลาดและจัดหาตลาดเพื่อให้เพียงพอต่อการผลิตและจำหน่าย ควรมีการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่น่าสนใจต่อตลาดต่างประเทศตลอดจนมีกระบวนการในการดูแลรักษาคุณภาพผลิตภัณฑ์

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนา, วิสาหกิจชุมชน, ผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์

Abstract

This research aimed to 1) study causal factors in the development of community enterprise for organic rice products, 2) develop the model of enterprise promotion for organic rice products in the 21st century, and 3) promote a proposal policy for the development of community enterprise model in the 21st century. Organic rice production was divided into six aspects. The sample group was classified into two groups including 297 people who were collected by using the questionnaires and 15 people who were collected by using in - depth interview techniques. The data collection tools were questionnaires and in-depth interviews with the reliability of 0.934. The obtained data were analyzed by using percentage, mean, and standard deviation, t-test and one-way analysis of variance (F-test). The results revealed that the development model of a prototype community enterprise in the 21st century on organic rice products was at a high level in all aspects. For the

suggestions from the interviews with those involved in the development of the form of community enterprise promotion on organic rice, it was found that government officials and agencies supported community enterprise groups in organic rice cultivation. They also expanded and procured the sufficient market for production and distribution and design of interesting products for foreign markets, and the process of maintaining

Keywords: development model, community enterprise, organic rice products

บทนำ

วิสาหกิจชุมชนเป็นแนวทางเป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่มุ่งสนับสนุนความเข้มแข็งของชุมชนเป็นระบบที่มีกรอบแนวคิดเฉพาะตนเอง มีปรัชญาที่มุ่งให้สมาชิกช่วยเหลือกันและพึ่งตนเองได้ในที่สุด เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ของชุมชนให้รู้จักตนเอง รู้จักชุมชน รู้จักโลก จนสามารถประมวลความรู้เข้าด้วยกันนำไปกำหนดทิศทางในการพัฒนาของชุมชนอย่างมั่นคงมีศักดิ์ศรี ใช้วิธีการจัดการแบบสหกรณ์โดยองค์กรในชุมชนจัดรูปแบบที่เหมาะสมทำให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับข้อมูลหรือข้อเท็จจริงของชุมชน โดยเฉพาะแผนแม่บทชุมชนว่ากลุ่มหรือสมาชิกองค์กรควรทำการผลิต แปรรูป และสร้างผลิตภัณฑ์ใดบ้างเพื่อเพิ่มรายได้ ทดแทนการนำเข้าจากภายนอก ซึ่งจะต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกสร้างและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน (Nantasawan, 2004: 31) สำหรับวิสาหกิจเป็นแนวคิดแนวปฏิบัติที่เกิดขึ้นในยุโรปเป็นเครื่องมือให้คนรวมกลุ่มช่วยเหลือกัน สร้างสวัสดิการและความมั่นคงในชีวิต โดยเฉพาะกรรมกรและเกษตรกร ต่อมาขยายออกไปสู่อาชีพอื่นวิสาหกิจในรูปแบบที่ดำเนินการในประเทศไทยเป็นกลไกที่มีข้อจำกัดอยู่มาก

การร่วมกลุ่มกันของวิสาหกิจชุมชนนั้นจะต้องประกอบด้วยลักษณะสำคัญของวิสาหกิจชุมชน อย่างน้อย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ ชุมชนเป็นเจ้าของและ

ผู้ดำเนินการ ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน โดยใช้วัดดูดิบ ทรัพยากรทุนแรงงาน ในชุมชน เป็นหลักริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นนวัตกรรมของชุมชน เป็นฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสาน ภูมิปัญญาสากล มีการดำเนินการแบบบูรณาการเชื่อมโยงกิจกรรมต่างๆ อย่างเป็นระบบ มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจ และมีการพึ่งพาตนเองของครอบครัวและชุมชนเป็นเป้าหมายเพื่อเรียนรู้ที่จะพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านการจัดการทุกๆ ด้าน เช่น การพัฒนาองค์ความรู้ด้านการจัดการบัญชี การจัดการการเงิน การจัดการการตลาด การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การจัดการเรียนรู้ นวัตกรรมทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน การจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การจัดการระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การจัดการการขนส่งสินค้าทั้งในประเทศและต่างประเทศ การจัดการการเกษตร การจัดการองค์การเชิงกลยุทธ์ให้องค์กรอยู่รอดดำเนินกิจการได้ดีและสามารถแก้วิกฤตองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นลูกโซ่ความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องอย่างเป็นวัฏจักร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ด้านผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการมีเสริมสร้างของวิสาหกิจชุมชน ด้านผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์ ของอำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในศตวรรษที่ 21 ด้านผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุและรูปแบบการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนต้นแบบในศตวรรษที่ 21 ด้านผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์ กรณีศึกษาอำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ตามกรอบแนวความคิด จำนวน 6 ด้าน

- 1.1 ด้านการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน
- 1.2 ด้านการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ในการส่งเสริม
- 1.3 ด้านรูปแบบการพัฒนา
- 1.4 ด้านการจัดการวัฒนธรรมเกษตรกรรม
- 1.5 ด้านการจัดการวัฒนธรรมชุมชน
- 1.6 ด้านการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนการผลิตข้าวอินทรีย์ อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 16 ตำบล 182 หมู่บ้าน สมาชิกวิสาหกิจชุมชนด้านการผลิตข้าวอินทรีย์ จำนวน 27 กลุ่ม รวมทั้งสิ้น 1,471 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน โดยใช้เครื่องมือในการวิจัย 2 ประเภท คือ แบบสอบถาม และเทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กลุ่มตัวอย่างจึงแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

2.2.1 กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ได้จากการสุ่มตัวอย่างตามสูตรคำนวณของ ทาโร่ ยามานะ (Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95.5% และความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ (Yamane, Suwanrat, 2012: 146) แล้วทำการกระจายไปตามชั้นภูมิต่างๆ ของกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนการผลิตข้าวอินทรีย์ อำเภอประโคนชัย 27 กลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 1,471 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 297 คน

2.2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลจำนวน 15 คน ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบาย ได้แก่ นายอำเภอประโคนชัย จำนวน 1 ท่าน พัฒนาการอำเภอประโคนชัย จำนวน 1 ท่าน เจ้าพนักงานพัฒนาการ 2 ท่าน กำนัน จำนวน 1 ท่าน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 5 ท่าน และสมาชิกวิสาหกิจชุมชน จำนวน 5 ท่าน วิธีการสัมภาษณ์

ใช้การประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) ซึ่งผู้วิจัยได้จัดทำชุดแบบบันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์แล้ววิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดกลุ่มความคิดเห็น

3. ตัวแปรที่จะศึกษามีดังนี้

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ สถานภาพของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนด้านการผลิตข้าวอินทรีย์ เขตพื้นที่อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตาม เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ รูปแบบการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนต้นแบบในศตวรรษที่ 21 ด้านผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์ ภูมิศึกษาอำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ แบ่งออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน ด้านการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ในการส่งเสริม ด้านรูปแบบการพัฒนา ด้านการจัดการวัฒนธรรม เกษตรกรรม ด้านการจัดการวัฒนธรรมชุมชน และด้านการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม เกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนต้นแบบในศตวรรษที่ 21 ด้านผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์ ภูมิศึกษาอำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะของเครื่องมือเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) เกี่ยวกับสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ คุณวุฒิ รายได้

ตอนที่ 2 ศึกษารูปแบบการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนต้นแบบในศตวรรษที่ 21 ด้านผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์ แบ่งเป็น 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน ด้านการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ในการส่งเสริม ด้านรูปแบบการพัฒนา ด้านการจัดการวัฒนธรรมเกษตรกรรม ด้านการจัดการวัฒนธรรมชุมชน และด้านการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด จำนวน 60 ข้อ

แบบสอบถามการสัมภาษณ์ เป็นคำถามเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและความคิดเห็นเพิ่มเติม เป็นคำถามแบบปลายเปิด เกณฑ์การเลือกกลุ่มประชากร ใช้การเลือกตัวอย่างแบบมีเกณฑ์ (Criterion Sampling) เป็นการเลือกตัวอย่างตามเกณฑ์ที่ถูกกำหนดขึ้นไว้ล่วงหน้า

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้ขอความอนุเคราะห์จากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เพื่อขอหนังสือส่งถึงนายอำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการขอเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญในการรวบรวมข้อมูล (Accidental Sampling) แจกแบบสอบถาม จำนวน 297 ฉบับ เก็บรวบรวมข้อมูลได้ 297 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ทำการตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับ นำมาวิเคราะห์และจัดประเด็นเพื่อประกอบการอภิปราย

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง สรุปรวมความคิดเห็นในแต่ละด้านทันทีที่จบการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะสรุปอีกครั้งหากผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคนมีความคิดเห็นเพิ่มเติมก็จะบันทึกเพิ่มเติมอีก การสัมภาษณ์แต่ละครั้งผู้วิจัยได้บันทึกเทปไว้ทุกครั้ง โดยขออนุญาตในการบันทึกเสียงของผู้ให้สัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละฉบับ
2. กรอกรหัสแบบสอบถาม
3. กำหนดตัวเลขแทนค่าข้อมูลในแบบสอบถามแต่ละข้อ แล้วบันทึกข้อมูล
4. ประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)
2. รูปแบบการพัฒนามหาวิทยาลัยชุมชนต้นแบบในศตวรรษที่ 21 ด้านผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์ กรณีศึกษาอำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ วิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยแยกเป็นรายชื่อ รายด้านและโดยภาพรวม นำเสนอข้อมูลเป็นตารางประกอบการบรรยาย มีเกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยได้กำหนดเกณฑ์ ดังนี้ (Srisaard, 2011: 209)
 - ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง ระดับความคิดเห็นมากที่สุด
 - ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง ระดับความคิดเห็นมาก
 - ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง ระดับความคิดเห็นปานกลาง
 - ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง ระดับความคิดเห็นน้อย
 - ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด
3. เปรียบเทียบระดับรูปแบบการพัฒนามหาวิทยาลัยชุมชนต้นแบบในศตวรรษที่ 21 ผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์ ในด้านต่างๆ จำแนกตามตัวแปร ประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ คุณวุฒิ รายได้ ด้วยสถิติค่า (t-test) สำหรับกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว F-test สำหรับกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่มขึ้นไป กรณีพบความแตกต่างจะใช้การตรวจสอบเป็นรายคู่โดยใช้วิธีเชฟเฟ (Scheffe')
4. เป็นคำถามเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติม เป็นคำถามแบบปลายเปิด ความคิดเห็นเพิ่มเติมใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) โดยการจัดกลุ่มความคิดเห็นประเด็นเดียวกัน แจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

1. ผู้วิจัยถอดข้อมูลที่ได้จากการบันทึกเทปมาพิจารณาร่วมกับการจดบันทึกของผู้วิจัย แล้วทำความเข้าใจในภาพรวมตามความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลแต่ละคน

2. วิเคราะห์โดยการตีความในรูปของการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) หรือตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปมาน (Inductive method) คือพิจารณาความเหมือนกัน ความแตกต่างกัน และความสัมพันธ์กันมาหาข้อสรุปบรรยายวิเคราะห์

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนต้นแบบในศตวรรษที่ 21 ด้านผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน

1.1 พิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่ได้ค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ในการส่งเสริม รองลงมา ได้แก่ ด้านรูปแบบการพัฒนา ด้านการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน ด้านการจัดการนวัตกรรมเกษตรกรรม ด้านการจัดการนวัตกรรมชุมชน และน้อยสุด ด้านการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

2.1 ควรสร้างจิตสำนึกด้านการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน โดยการให้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนตระหนักรู้ต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน เช่น ผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องระดับอำเภอ ประโคนชัยเข้ามามีส่วนร่วมในการทำความเข้าใจเพื่อให้สมาชิกเข้าใจในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนมากยิ่งขึ้น เพื่อให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านการปลูกข้าวอินทรีย์เกิดความมุ่งมั่นร่วมกัน

2.2 ควรสร้างจิตสำนึกด้านการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ในการส่งเสริม สมาชิกวิสาหกิจชุมชน โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ เช่น ผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและสมาชิกวิสาหกิจชุมชนด้านการผลิตข้าวอินทรีย์ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องระดับอำเภอ ประโคนชัยเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมกันวางแผนยุทธศาสตร์ของสินค้าเกษตรประเภทเพื่อเป็นการสนับสนุนและเปิดตลาดข้าวอินทรีย์ประโคนชัยให้เป็นที่รู้จักของกลุ่มผู้บริโภค โดยเฉพาะตลาดในประเทศและต่างประเทศ

2.3 ควรสร้างจิตสำนึกด้านรูปแบบการพัฒนา โดยการตระหนักถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในรูปแบบการพัฒนาโดยสมาชิกวิสาหกิจชุมชน เช่น ผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องระดับอำเภอ ประ โคนชัยเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในมิติด้านต่างๆ เพื่อเกิดการสร้างมูลค่าเพิ่มให้เกิดขึ้นภายในกลุ่ม และเป็นการสร้างรายได้ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนทำให้เกิดความยั่งยืนเพื่อก้าวเข้าสู่ ยุคไทยแลนด์ 4.0

2.4 ควรสร้างจิตสำนึกด้านการจัดการวัฒนธรรมเกษตรกรรม โดยการตระหนักต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการวัฒนธรรมเกษตรกรรมโดยสมาชิก วิสาหกิจชุมชน เช่น ผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องระดับอำเภอ ประ โคนชัยเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและจัดการวัฒนธรรมเกษตรกรรมให้ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยการนำเอาหลักการทำนาอินทรีย์มาใช้เพื่อการสร้างมูลค่าสืบไป

2.5 ควรสร้างจิตสำนึกด้านการจัดการวัฒนธรรมชุมชน โดยการตระหนัก การเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการวัฒนธรรมชุมชน โดยสมาชิกวิสาหกิจชุมชน เช่น ผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องระดับอำเภอ ประ โคนชัยเข้ามามี ส่วนร่วมในการจัดการวัฒนธรรมชุมชนในการพัฒนาข้าวอินทรีย์ในทิศทางการตลาด เพื่อส่งออก

2.6 ควรสร้างจิตสำนึกด้านการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน โดยการตระหนัก การเข้าไปมีส่วนร่วมในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน โดยสมาชิกวิสาหกิจชุมชน เช่น ผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริม วิสาหกิจชุมชนให้เกิดการพัฒนาในกระบวนการผลิต จำหน่าย การตลาด และส่งสินค้า

อภิปรายผล

1. จากผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนต้นแบบในศตวรรษที่ 21 ด้านผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์ได้รับการสนับสนุนและร่วมกันของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน เข้าไปมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่างๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาในระดับท้องถิ่นมีส่วนร่วม

อย่างเป็นทางการ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ (Rueangphonwivat, 2007: Abstract) ได้ศึกษาวิจัยการปลูกข้าวอินทรีย์ชาวคอกมะลิ 105 และผลต่อสถานะทางเศรษฐกิจ-สังคมของเกษตรกรและสภาพสิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา จังหวัดสุรินทร์ พบว่า บทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนการปลูกข้าวอินทรีย์ของภาครัฐ การประชาสัมพันธ์ สนับสนุนด้านปัจจัยผลิต การประสานงานระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องและคัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วม โครงการ นอกจากนี้ ยังพบว่า การปรับปรุงดินเพื่อเพิ่มผลผลิตข้าวในระยะยาว การลดต้นทุนการผลิตและได้ผลตอบแทนมากขึ้น ส่วนปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการปลูกข้าวอินทรีย์ ได้แก่ การส่งเสริมและได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ผลดีของการปลูกข้าวอินทรีย์ต่อสภาพสุขภาพของเกษตรกรและสิ่งแวดล้อมของพื้นที่

2. เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถอภิปรายได้ดังนี้

2.1 จากผลการวิจัย พบว่า ด้านการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก ทั้งนี้ เป็นเพราะว่าการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนต้นแบบในศตวรรษที่ 21 ด้านผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์ได้รับการสนับสนุนในขั้นตอนการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ (Fusang, 2001: Abstract) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจสังคมและสภาพแวดล้อมของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ในจังหวัดพะเยา และเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า การได้รับความรู้เรื่องข้าวอินทรีย์ทั้งจากข่าวสาร การฝึกอบรมและการติดต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมและทัศนคติที่มีต่อทรัพยากรสิ่งแวดล้อม รวมทั้งลักษณะส่วนบุคคล เช่น ปัญหาด้านสุขภาพและประสบการณ์ในการทำงาน โดยเกษตรกรกลุ่มผู้ปลูกข้าวอินทรีย์จะมีศักยภาพในปัจจุบันดังกล่าวสูงกว่าเกษตรกรกลุ่มผู้ไม่ปลูกข้าวอินทรีย์ ทั้งนี้ปัจจัยที่สามารถใช้คาดคะเนศักยภาพได้อย่างชัดเจนเมื่อทดสอบด้วยสมการ Discriminant พบว่า การบริหารจัดการติดต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับเรื่องข้าวอินทรีย์

2.2 จากการผลการวิจัย พบว่า ด้านการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ใน

การส่งเสริม โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนต้นแบบในศตวรรษที่ 21 ด้านผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์ได้รับการสนับสนุนในการเข้าไปมีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ (Kondee, 2003: Abstract) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการผลิตเครื่องคั้มนสมุนไพรกลุ่มแม่บ้านเดชอุดมพัฒนา จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า จุดแข็ง คือ สมาชิกทุกคนในกลุ่มร่วมมือร่วมใจกันดี สมาชิกในกลุ่มมีความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรเป็นอย่างดี วัตถุประสงค์ข้อห้ามราคาถูกเพราะวัตถุประสงค์ส่วนใหญ่ปลูกตามบ้านสมาชิกและบ้านประธานกลุ่มทำให้ต้นทุนต่ำ จุดอ่อน คือ การบริหารจัดการธุรกิจยังไม่เป็นระบบและขาดการวางแผนการดำเนินงานที่ดี มีเงินทุนจำนวนจำกัด โอกาสคือ รัฐบาลสนับสนุนยุทธศาสตร์การวางแผน นโยบายของรัฐเอื้ออำนวยต่อการประกอบกิจการของกลุ่ม มีลูกค้าที่ให้การสนับสนุนประจำและมีลูกค้าหลัก อุปสรรคคือ มีคู่แข่งมากขึ้น และในปัจจุบันการเมืองและเศรษฐกิจกำลังขยับประชาชนต้องใช้จ่ายอย่างประหยัด

2.3 จากการผลการวิจัย พบว่า ด้านรูปแบบการพัฒนา โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนต้นแบบในศตวรรษที่ 21 ด้านผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์ได้รับการสนับสนุนในการเข้าไปมีส่วนร่วมในขั้นตอนรูปแบบการพัฒนา เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ (Usuma, 2006: Abstract) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์มะพร้าวผลอ่อนของตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของตำบลเกาะแก้วจัดอยู่ในระดับหนึ่ง คือ วิสาหกิจชุมชนระดับพื้นฐาน ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนที่มีการประกอบการเพื่อให้เกิดผลผลิตที่จะนำไปกินไปใช้ได้อย่างพออยู่พอกิน มุ่งเน้นการตลาดจำหน่ายทั้งระดับครอบครัวและชุมชน ทั้งยังสามารถพัฒนาเป็นระดับสอง ได้คือ วิสาหกิจชุมชนมีรูปแบบการพัฒนา ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนที่มีการประกอบการเพื่อให้ผลผลิตที่พอกินพอใช้เพื่อ

การลดรายจ่ายและมีส่วนเหลือสามารถนำมาแบ่งปัน แลกเปลี่ยน หรือจำหน่ายเพื่อ
ก่อให้เกิดรายได้เพิ่ม นำไปสู่การอยู่ดีกินดีของครัวเรือน ชุมชนและระหว่างชุมชน
เพื่อให้เป็นวิสาหกิจชุมชนต่อไปในอนาคต

2.4 จากการผลการวิจัย พบว่า ด้านการจัดการวัฒนธรรมเกษตรกรรม
โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนต้นแบบใน
ศตวรรษที่ 21 ด้านผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์ได้รับการสนับสนุนในการเข้าไปมีส่วนร่วม
ในขั้นตอนการจัดการวัฒนธรรมเกษตรกรรม เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนใน
พื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ (Suwansee, 2009: Abstract) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง
โครงการการสืบทอดภูมิปัญญาการทำข้าวแคบโดยความร่วมมือของโรงเรียนกับชุมชน
ตำบลฝอยหลวง อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า อาชีพเกษตรกรปลูก
ข้าวเป็นอาชีพและประเพณีวัฒนธรรมการสืบทอดและอนุรักษ์ไปถึงรุ่นลูกหลาน
การสืบทอดวัฒนธรรมเกษตรกรรมเป็นภูมิปัญญาอันทรงคุณค่ายังไม่ได้รับการสานต่อ
เหลือเพียงคนรุ่นเก่าที่ยังรักษาภูมิปัญญาไว้เพื่อเป็นการพัฒนาวัฒนธรรมโดยชุมชน

2.5 จากการผลการวิจัย พบว่า ด้านการจัดการวัฒนธรรมชุมชน โดย
ภาพรวมอยู่ระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนต้นแบบใน
ศตวรรษที่ 21 ด้านผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์ได้รับการสนับสนุนในการเข้าไปมีส่วนร่วม
ในขั้นตอนการจัดการวัฒนธรรมชุมชน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนในพื้นที่
ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ (Prayongsub, 2010: Abstract) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง
การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ภูมิศึกษา ประเทศไทย
และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผลการวิจัยพบว่า ในด้านลักษณะ
วิสาหกิจชุมชนเป็นไปตามองค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชน 7 ประการ กระบวน
การบริหารจัดการของชุมชนต่างๆ มีการดำเนินกิจกรรมที่สามารถใช้แนวคิดของ
กระบวนการจัดการวัฒนธรรมชุมชนมาวิเคราะห์ให้เห็นความสอดคล้องกับ
กิจกรรมวิสาหกิจชุมชนอย่างชัดเจน ส่วนข้อสรุปด้านรูปแบบวัฒนธรรมชุมชนของ
วิสาหกิจชุมชน พบว่า ชุมชนมีการพึ่งตนเองในระดับครัวเรือนเป็นอันดับแรกเพื่อลด

รายจ่ายให้กับครัวเรือน พัฒนาให้เกิดตลาดระหว่างชุมชนเพื่อเป็นการส่งเสริมการมีรายได้อีก และการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อตอบสนองสังคมภายนอกมีการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพในด้านต่างๆ เพื่อให้สามารถแข่งขันได้

2.6 จากการผลการวิจัย พบว่า ด้านการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนต้นแบบในศตวรรษที่ 21 ด้านผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์ได้รับการสนับสนุนในการเข้าไปมีส่วนร่วมในขั้นตอนการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ (Suwansri, 2009: Abstract) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง โครงการการสืบทอดภูมิปัญญาการทำข้าวแคบโดยความร่วมมือของโรงเรียนกับชุมชนตำบลผอยหลวง อำเภอลำดวน จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า ความร่วมของสมาชิกชุมชน เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาให้กับทรัพยากรบุคคลองค์กรภายนอกจะเป็นเพียงผู้สนับสนุนนอกจากนี้ยังพบว่าชุมชนมีวิธีการผลิตเพื่อการยังชีพตามความต้องการของชุมชนเป็นปัจจัยพื้นฐาน ชุมชนมีอำนาจในการกำหนดปัจจัยที่ควบคุมและดูแลการผลิตตลอดจนกระบวนการผลิต การแลกเปลี่ยนการจัดสรรผลผลิตที่เกิดขึ้นให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการอย่างสอดคล้องและพอเพียง

ข้อเสนอแนะ

1. รูปแบบการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนต้นแบบในศตวรรษที่ 21 ด้านผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์นั้นเป็นสิ่งที่สำคัญในการพัฒนาให้เกิดรายได้โดยเฉพาะอำเภอประโคนชัยที่มีทรัพยากรด้านดินที่อุดมสมบูรณ์เหมาะในการทำนาข้าวอินทรีย์เป็นอย่างมาก สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอประโคนชัย จึงควรส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมาทำนาข้าวอินทรีย์เพิ่มมากขึ้น การเตรียมสภาพดินเป็นสิ่งที่ต้องได้รับการพัฒนา ก่อนในการทำนาข้าวอินทรีย์ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าวเพื่อการจำหน่ายของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ชุมชนให้เป็นที่ยอมรับ และใช้วัตถุดิบการเพิ่มมูลค่าในท้องถิ่นเพื่อลดการซื้อและนำเข้า การสร้างแบบผลิตภัณฑ์ที่

ตรงตามความต้องการของตลาด เพื่อดึงดูดให้ผู้ซื้อเกิดความสนใจในการนำไปบริโภค และเป็นของฝากเนื่องในโอกาสต่างๆ ได้

2. หน่วยงานภาครัฐและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนาวิสาหกิจ ชุมชนต้นแบบในศตวรรษที่ 21 ด้านผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์ ของอำเภอประโคนชัย กลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านข้าวอินทรีย์ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น กระบวนการพัฒนาคนในการทำนาข้าวอินทรีย์ การพัฒนาให้ความรู้ด้านการทำนาข้าวเชิงอนุรักษ์ การพัฒนาเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพเหมาะสม การพัฒนาปุ๋ยชีวภาพ การพัฒนากระบวนการดูแลรักษาโดยใช้ระบบนิเวศดูแลแบบธรรมชาติเข้ามาใช้ในการพัฒนาข้าวอินทรีย์ให้เป็นสินค้าทางเลือกในการเพิ่มมูลค่าข้าวไทยในตลาดสากล ที่สามารถส่งออกไปได้ทั่วโลกและการเป็นข้าวอินทรีย์มีกระบวนการปลูกที่ไม่มีสารเคมีเป็นการสร้างข้อมูลของข้าวอินทรีย์ให้ผู้บริโภค ได้รับทราบกระบวนการผลิต

References

- Fusang, D. (2001). *Potential economic social and environmental conditions of Organic rice growers on province of phayao and province of chiangrai. Chiangmai: Master Thesis. Chiangmai University. [in Thai]*
- Nantasawan, W. (2004). *New community movement. Bangkok: Charoen Wit Printinghouse. [in Thai]*
- Ploydee, J. (1997). *Factors effecting the success and failure of community business in comparison of macro and micro levels. Bangkok: Master Thesis. Chulalongkorn University. [in Thai]*
- Panyasit, K. (2008). *Evaluation of success factors and failure of community enterprise group in Chiangmai and Lamphun. Chiang Mai: Master Thesis. Maejo University. [in Thai]*

- Prayongsub, Y. (2010). *Alternative: management of small and micro community enterprise for a development foundation economic: a case study of Thailand and Lao PDR*. Master Thesis. Surin Rajabhat University. [in Thai]
- Ruangpholwiat, P. (2007). *Organic rice varieties Jasmine rice 105 and effect on economic-social. Farmers and environment case study province of surin*. Bangkok: Master Thesis. Kasetsart University. [in Thai]
- Srichaimun, B. (2004). *Participatory development to promote enterprise community operations weaving group Khok Charoen District Lopburi*. Master Thesis. Thepsatri Rajabhat University. [in Thai]
- Suwansri, N. (2009). *Succession of wisdom for rice farming in collaboration with schools and communities in failuang district Uttaradit province*. Uttaradit: Faculty of Management, Uttaradit Rajabhat University. [in Thai]
- Srisaard, B. (2011). *Preliminary research*. Bangkok: Surevittayasran. pp. 209. [in Thai]
- Suwanrat, P. (2012). *Research methods in behavioral sciences and social sciences (2nd ed.)*. Buriram: Faculty of Education Buriram Rajabhat University.
- Usama, Y. (2006). *The Development of small and micro community enterprise: a case study of by-product of young coconuts developed by ko-teaw sub-district, maung district, songkhla province*. Songkhla: Songkhla Rajabhat University. [in Thai]

Authors

Mr. Thanapat Jongmeesuk

Mr. Pattarapon Tossamas

Public Administration Program, Faculty of Humanities and Social Sciences

Buriram Rajabhat University

439 Jira Rd., Muang District, Buriram Province 31000

Tel.: 089-8450950

E-mail: oddoostic13@gmail.com

Tel.: 083-1513785

E-mail: pattarapon212522@gmail.com

Associate Professor Dr. Pakdee Phosing

Public Administration Program, Faculty of Political Science and Public

Administration Rajabhat Maha Sarakham University

Nakhon Sawan Soi., Talad District, Maha Sarakham Province 44000

Tel: 087-0540267

E-mail: eliti_pana@hotmail.com

